

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КАР'ЄРНОГО РОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Васильєва О. А.

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри загальної та практичної психології
Ізмаїльського державного гуманітарного університету
ORCID ID: 0000-0001-7586-2156

Актуальність дослідження зумовлена зростанням суспільного запиту на кваліфіковану психологічну допомогу, диференціацією професійних ролей психолога та потребою в усвідомленій побудові кар'єрної траєкторії в умовах воєнного стану й мінливості професійного середовища. Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні психологічних особливостей кар'єрного розвитку майбутніх психологів і розробленні структурно-функціональної моделі цього процесу. Уточнено співвідношення професійного й кар'єрного розвитку майбутніх психологів. Професійний розвиток охоплює зміни в знаннях, уміннях, особистісних якостях і способах діяльності, тоді як кар'єрний розвиток характеризується постановкою кар'єрних цілей, визначенням способів професійної реалізації та побудовою індивідуальної кар'єрної траєкторії. Установлено, що кар'єрний розвиток зумовлюється взаємодією професійних мотивів, цінностей і смислів, оцінюванням професійних можливостей, актуалізації психологічних ресурсів, професійної ідентичності й рефлексії. Визначено структурну організацію цього процесу, яку утворюють смислово-ціннісний, особистісний, професійно-кар'єрний і соціальний компоненти. Розроблено структурно-функціональну модель, системоутворювальним принципом якої є узгодження професійних цінностей і кар'єрних цілей з особистісними та професійними можливостями, професійною роллю, способами професійної реалізації й вимогами професійного середовища. Охарактеризовано функціональне значення компонентів моделі. Смислово-ціннісний компонент визначає зміст кар'єрних цілей на основі професійних мотивів, цінностей і смислів. Особистісний компонент охоплює оцінювання професійних можливостей, актуалізацію психологічних ресурсів і реалізацію професійного потенціалу. Професійно-кар'єрний компонент передбачає професійний вибір, постановку кар'єрних цілей і визначення способів професійної реалізації. Соціальний компонент характеризує включення в професійне середовище, прийняття професійної ролі та відповідальності й адаптацію до змін умов професійної діяльності. Регулятивна функція професійної рефлексії полягає в осмисленні професійного досвіду, оцінюванні результатів діяльності й коригуванні кар'єрних цілей і способів їх досягнення. Результатом функціонального взаємозв'язку компонентів моделі є індивідуальна кар'єрна траєкторія майбутнього психолога.

Ключові слова: кар'єрний розвиток, майбутні психологи, професійні цінності, кар'єрні цілі, професійна рефлексія, структурно-функціональна модель.

Vasylieva O. A. Psychological characteristics of career development of future psychologists

The relevance of the study is determined by the growing societal demand for qualified psychological assistance, the differentiation of psychologists' professional roles, and the need for the conscious construction of a career trajectory under martial law and in a changing professional environment. The aim of the article is to theoretically substantiate the psychological characteristics of future psychologists' career development and to develop a structural and functional model of this process. The relationship between the professional and career development of future psychologists is clarified. Professional development encompasses changes in knowledge, skills, personal qualities, and modes of activity, whereas career development is characterized by setting career goals, determining ways of professional realization, and constructing an individual career trajectory. It is established that career development is determined by the interaction of professional motives, values and meanings, the assessment of professional capabilities, the activation of psychological resources, professional identity, and professional reflection. The structural organization of this process is identified as comprising the meaning-and-value, personal, professional-and-career, and social components. A structural and functional model is developed, the system-forming principle of which is the alignment of professional values and career goals with personal and professional capabilities, the professional role, ways of professional realization, and the requirements of the professional environment. The functional significance of the model's components is characterized. The meaning-and-value component determines the content of career goals on the basis of professional motives, values, and meanings.

The personal component encompasses the assessment of professional capabilities, the activation of psychological resources, and the realization of professional potential. The professional-and-career component encompasses professional choice, career goal setting, and the determination of ways of professional realization. The social component characterizes integration into the professional environment, the acceptance of a professional role and responsibility, and adaptation to changes in the conditions of professional activity. The regulatory function of professional reflection consists in comprehending professional experience, evaluating the results of professional activity, and adjusting career goals and the ways of achieving them. An individual career trajectory of a future psychologist is the result of the functional interrelationship among the model's components.

Keywords: career development, future psychologists, professional values, career goals, professional reflection, structural and functional model.

Вступ. Зростання суспільного запиту на кваліфіковану психологічну допомогу та розбудова системи послуг у сфері психічного здоров'я в умовах воєнного стану в Україні розширюють напрями професійної реалізації психолога. Диференціація професійних ролей і зміна вимог професійного середовища зумовлюють необхідність усвідомленого вибору спеціалізації, визначення кар'єрних цілей та оцінювання власних можливостей. Професійна підготовка майбутніх психологів за таких умов охоплює не лише формування готовності до професійної діяльності психолога, а й побудову індивідуальної кар'єрної траєкторії. Необхідність узгодження професійних цінностей і кар'єрних цілей з особистісними та професійними можливостями, професійною роллю, способами професійної реалізації та вимогами професійного середовища визначає актуальність дослідження психологічних особливостей кар'єрного розвитку майбутніх психологів.

У дослідженнях Н. Гури [1], Ю. Калужної [5], Л. Карамушки [6], О. Кокуна [7] розкрито психологічний зміст професійного й кар'єрного розвитку як процесів професійного самовизначення, реалізації професійного потенціалу та взаємодії з професійним середовищем. Установлено, що побудова індивідуальної кар'єрної траєкторії фахівця передбачає постановку кар'єрних цілей, вибір способів професійної реалізації та узгодження особистісних можливостей із вимогами професійного середовища.

У працях Д. Брауна [12], Г. Гекетта [14], Дж. Голланда [13], Р. Лента [14], М. Савікаса [15] та Д. Сьюпера [16] кар'єру представлено як динамічний процес професійного вибору, конструювання професійного шляху й адаптацію до змін професійного середовища. Дослідники розглядають кар'єрну адаптивність, професійні цінності, самоефективність та особисті цілі

як психологічні чинники визначення напрямку професійної реалізації фахівця.

Водночас актуальним залишається визначення структурної організації кар'єрного розвитку майбутніх психологів і функціонального значення його психологічних характеристик у постановці кар'єрних цілей, виборі способів професійної реалізації й побудові індивідуальної кар'єрної траєкторії.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні психологічних особливостей кар'єрного розвитку майбутніх психологів і розробленні структурно-функціональної моделі цього процесу.

Методи дослідження – термінологічний, порівняльний і системно-структурний аналіз, теоретичне узагальнення, моделювання.

Результати. З метою теоретичного обґрунтування психологічних особливостей кар'єрного розвитку майбутніх психологів проаналізовано наукові підходи до визначення сутності й психологічного змісту кар'єри. У наукових дослідженнях кар'єра розглядається як процес особистісного та професійного розвитку, що охоплює вибір, побудову й реалізацію професійного шляху. Цей розвиток характеризується якісними змінами в професійних знаннях, уміннях, особистісних якостях і способах діяльності майбутніх психологів. Кар'єрний розвиток не обмежується адміністративним просуванням, а охоплює визначення кар'єрних цілей, побудову кар'єрної траєкторії, вибір способів професійної реалізації та горизонтальну диференціацію професійних ролей відповідно до суспільного запиту, зокрема у сфері кризового консультування й психологічної реабілітації в умовах воєнного стану. Взаємозумовленість професійного й кар'єрного розвитку полягає в тому, що набуття професійних знань, умінь і способів діяльності сприяє розширенню можливос-

тей кар'єрного вибору, а визначення кар'єрних цілей спрямовує професійний розвиток майбутніх психологів [1; 7].

У теорії професійного розвитку Д. Сьюпер [16] розглядає кар'єру як процес формування та реалізації професійної Я-концепції, у змісті якої поєднуються уявлення особистості про власні здібності, інтереси й цінності з вимогами професійного середовища. У процесі професійної підготовки сформованість професійної Я-концепції становить особистісну основу оцінювання майбутнім психологом власних можливостей, постановки кар'єрних цілей і вибору напрямку професійної реалізації.

У теорії конструювання кар'єри М. Савікас [15] визначає кар'єрну адаптивність як психологічні ресурси саморегуляції під час професійних переходів і змін професійного середовища. Кар'єрна адаптивність майбутнього психолога виявляється в здатності коригувати цілі та способи професійної реалізації відповідно до набутого досвіду. Вибір майбутнім психологом напрямку професійної реалізації передбачає узгодження особистісних можливостей із вимогами професійного середовища. Згідно з теорією Дж. Голланда [13], особистість здійснює професійний вибір, ураховуючи професійні інтереси, здібності й індивідуально-психологічні особливості у співвіднесенні з типом професійного середовища.

Роль цінностей у прийнятті кар'єрних рішень обґрунтовано в ціннісній теорії Д. Брауна [12], згідно з якою професійні, культурні та життєві цінності визначають когнітивні, емоційні й поведінкові складники кар'єрного вибору. Неузгодженість особистісних і професійних цінностей ускладнює професійне самовизначення особистості й може знижувати її задоволеність професійною діяльністю.

Для майбутніх психологів узгодження особистісних і професійних цінностей створює психологічне підґрунтя для прийняття професійної ролі, вибору напрямку професійної реалізації та постановки кар'єрних цілей. Реалізація професійних цінностей відбувається у взаємодії з вимогами професійного середовища, яке визначає умови професійної реалізації та кар'єрного розвитку. Л. Карамушка й Т. Карамушка [6] розглядають професійне середовище як психологічну умову професійної реалізації

та кар'єрного розвитку особистості. Професійне середовище формує систему кваліфікаційних і соціальних вимог до фахівця, створює умови для професійної реалізації та кар'єрного просування. Отже, кар'єрний розвиток майбутнього психолога відбувається внаслідок взаємодії особистісних характеристик і вимог динамічного професійного середовища. Результатом цього процесу є побудова індивідуальної кар'єрної траєкторії майбутнього психолога.

Реалізація кар'єрних рішень відбувається в процесі професійного становлення. Н. Гура визначає кар'єрний розвиток як процес взаємозумовленого особистісного й професійного розвитку, спрямований на реалізацію професійного потенціалу особистості [1, с. 36]. Дослідниця зазначає, що динаміка кар'єрного розвитку зумовлюється взаємодією внутрішніх і зовнішніх чинників професійного становлення. У процесі професійної підготовки внутрішні й зовнішні чинники цього розвитку визначають реалізацію професійного потенціалу та побудову кар'єрної траєкторії майбутніх психологів.

Ю. Калюжна й О. Кравченко [5] виокремлюють у психологічній структурі кар'єри цільовий, процесуальний і результативний компоненти. Цільовий компонент охоплює професійні цілі, мотиви, потреби, цінності та кар'єрні орієнтації; процесуальний характеризує способи, етапи й стратегії реалізації професійного шляху; результативний – професійні досягнення, набутий досвід і рівень професійного становлення. У процесі професійної підготовки майбутній психолог визначає напрям професійної реалізації та будує кар'єрну траєкторію з урахуванням кар'єрних орієнтацій і власних професійних можливостей. Оцінювання власних професійних можливостей виявляється у впевненості майбутнього психолога у власній спроможності реалізовувати професійні обов'язки та долати деструктивні чинники діяльності.

У соціально-когнітивній теорії кар'єри Р. Лента, С. Брауна й Г. Гекетта [14] самоефективність, очікування результатів та особисті цілі у взаємодії з навчальним досвідом і чинниками професійного середовища визначають формування професійних інтересів, професійний вибір і результати професійної діяльності. У процесі професійної підготовки оцінювання

власних професійних можливостей та очікування результатів становлять психологічну основу вибору майбутнім психологом професійної спеціалізації й постановки кар'єрних цілей.

Мотиваційну основу реалізації кар'єрних цілей становить готовність майбутнього психолога до професійної активності, яку О. Столярова та співавтори [11] визначають необхідною умовою професійної самореалізації. Мотиваційна готовність формується на основі професійної мотивації й особистісної зацікавленості в обраній спеціальності. У процесі професійної підготовки професійна мотивація спрямовує активність майбутнього психолога на поглиблення професійних знань, опанування способів професійної діяльності й реалізацію кар'єрних цілей.

Розкриття професійного потенціалу відповідно до визначених кар'єрних цілей становить зміст професійної самоактуалізації, яку М. Гутиря та М. Кононова [2] характеризують як внутрішній, активний і багаторівневий процес професійного розвитку особистості. Дослідниці виокремлюють внутрішні й зовнішні чинники професійної самоактуалізації, зокрема ціннісні орієнтації, навчально-професійні мотиви й саморегуляцію. Ціннісні орієнтації й навчально-професійні мотиви визначають особистісний зміст і спрямованість професійної активності, а саморегуляція – послідовність професійних дій. У процесі професійної підготовки взаємодія зазначених чинників сприяє професійному самовизначенню та реалізації професійного потенціалу майбутнього психолога відповідно до кар'єрних цілей.

Професійну рефлексію А. Іващенко [4] розглядає як механізм саморозвитку майбутніх психологів. На думку дослідниці, зміст професійної рефлексії становлять осмислення професійного досвіду, оцінювання власних професійних можливостей і психологічних ресурсів. Зазначимо, що в процесі кар'єрного розвитку майбутніх психологів професійна рефлексія виконує регулятивну функцію.

Осмислення власної професійної ролі, професійної відповідальності й ціннісних орієнтирів становить психологічний зміст професійної ідентичності. Б. Іваненко й О. Зеленько [3] визначають професійну ідентичність як інтегративне психологічне утво-

рення, структура якого охоплює когнітивний, емоційно-ціннісний, поведінковий, соціальний та особистісний компоненти.

Формування професійної ідентичності відбувається у процесі професійного становлення, яке В. Осьодло, Л. Сердюк та А. Курбатова [10] розглядають як процес визначення особистісних основ професійного вибору. Дослідники зазначають, що професійне становлення майбутніх психологів зумовлюється взаємодією мотиваційно-смыслових та особистісних характеристик і виявляється у формуванні професійної спрямованості й мотивів вибору професії. Інтегративний характер професійної ідентичності полягає в поєднанні професійної спрямованості та мотивів вибору професії з уявленнями майбутнього психолога про власну професійну роль, професійні цінності й особистісні можливості. У процесі кар'єрного розвитку узгодження зазначених складників зумовлює постановку кар'єрних цілей і вибір способів професійної реалізації.

Узагальнення проаналізованих теоретичних положень дало змогу визначити кар'єрний розвиток майбутніх психологів як багатокомпонентний психологічний процес, структурну організацію якого утворюють такі компоненти:

- смислово-ціннісний компонент зумовлює постановку кар'єрних цілей на основі професійної мотивації, цінностей і смислів;
- особистісний компонент характеризує оцінювання власних професійних можливостей на основі професійної самоефективності, актуалізацію психологічних ресурсів і професійну самоактуалізацію, спрямовану на реалізацію професійного потенціалу;
- професійно-кар'єрний компонент охоплює професійний вибір, постановку кар'єрних цілей і визначення способів професійної реалізації;
- соціальний компонент характеризує прийняття професійної ролі та професійної відповідальності, включення в професійне середовище й адаптацію до змін умов професійної діяльності.

В умовах воєнного стану надання психологічної допомоги військовослужбовцям, ветеранам і цивільному населенню в екстремальних і швидкозмінних ситуаціях зумовлює підвищені вимоги професійного середовища до психологічної стійкості майбутніх психологів,

їхньої здатності адаптуватися до нових професійних завдань та оперативно реагувати на зміни цього середовища.

У запропонованій структурно-функціональній моделі кар'єрний розвиток майбутнього психолога розглядається як системний процес, системоутворювальним принципом якого є узгодження професійних цінностей і кар'єрних цілей з особистісними й професійними можливостями, професійною роллю, способами професійної реалізації та вимогами професійного середовища.

Взаємозв'язок і функціональне значення виокремлених компонентів кар'єрного розвитку майбутніх психологів представлено в структурно-функціональній моделі (рис. 1).

Регулятивна функція професійної рефлексії полягає в осмисленні майбутнім психологом професійного досвіду й результатів діяльності, співвіднесенні професійних цінностей і кар'єрних цілей із власними особистісними та професійними можливостями й коригуванні способів професійної реалізації. Результатом функціонального взаємозв'язку компонентів

моделі є індивідуальна кар'єрна траєкторія майбутнього психолога.

Висновки. Отже, теоретичне узагальнення наукових підходів дало змогу визначити кар'єрний розвиток майбутніх психологів як системний психологічний процес, структурну організацію якого утворюють смислово-ціннісний, особистісний, професійно-кар'єрний і соціальний компоненти, а регулятивну функцію виконує професійна рефлексія. Системоутворювальним принципом розробленої структурно-функціональної моделі є узгодження професійних цінностей і кар'єрних цілей з особистісними та професійними можливостями, професійною роллю, способами професійної реалізації та вимогами професійного середовища, що зумовлює побудову індивідуальної кар'єрної траєкторії. Перспективу дослідження становить емпірична перевірка взаємозв'язку структурних компонентів запропонованої моделі на вибірці майбутніх психологів.

Використання штучного інтелекту. Під час підготовки статті інструменти штучного інтелекту не використовувалися.

Рис. 1. Структурно-функціональна модель кар'єрного розвитку майбутніх психологів

Список використаних джерел

1. Гура Н. А. Задоволеність кар'єрою як фактор кар'єрного розвитку та соціально-професійної мобільності. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2019. № 2–3(17). С. 35–47. DOI: <https://doi.org/10.31108/2.2019.3.17.4>.
2. Гутиря М. О., Кононова М. М. Чинники професійної самоактуалізації майбутніх психологів у процесі фахової підготовки. *Вісник Львівського університету. Серія «Психологічні науки»*. 2021. Вип. 11. С. 56–62. DOI: <https://doi.org/10.30970/PS.2021.11.8>.
3. Іваненко Б., Зеленько О. До питання про збереження психологічного благополуччя та професійної ідентичності сучасного психолога. *Grail of Science*. 2023. № 33. С. 376–385. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.10.11.2023.62>.
4. Іващенко А. І. Професійна рефлексія як механізм саморозвитку майбутніх психологів : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2020. 248 с.
5. Калюжна Ю. І., Кравченко О. Д. Методичний аспект розвитку кар'єрних орієнтацій майбутніх психологів у контексті їх професіоналізації. *Психологія і особистість*. 2022. № 2(22). С. 169–185. DOI: <https://doi.org/10.33989/2226-4078.2022.2.265495>.
6. Карамушка Л. М., Карамушка Т. В. Тренінгова програма «Професійна кар'єра та психологічне здоров'я освітнього персоналу». *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2019. № 4(18). С. 36–45. DOI: <https://doi.org/10.31108/2.2019.4.18.5>.
7. Кокун О. М. *Психологія професійного становлення сучасного фахівця* : монографія. Київ : ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2012. 200 с.
8. Креденцер О. В. Вплив професійної самоєфективності освітнього персоналу на його суб'єктивне благополуччя в умовах війни. *Київський журнал сучасної психології та психотерапії*. 2023. Т. 5, № 1. С. 45–54. DOI: <https://doi.org/10.48020/mppj.2023.01.05>.
9. Нежинська О. О., Хілько С. О. Психологічні ресурси майбутніх фахівців як основа розвитку конкурентоздатної особистості. *Габітус*. 2025. Вип. 71. С. 195–200. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2025.71.35>.
10. Осюдло В., Сердюк Л., Курбатова А. Особливості професійного становлення студентів-психологів. *Вісник Національного університету оборони України*. 2022. № 5(69). С. 126–134. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2022-69-5-126-134>.
11. Столярова О., Сафін О., Діхтяренко С., Рабодзей Т. Мотиваційна готовність здобувачів вищої освіти до майбутньої професії психолога. *Вісник Національного університету оборони України*. 2022. № 6(64). С. 105–109. DOI: <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2021-64-6-105-109>.
12. Brown D. The Role of Work and Cultural Values in Occupational Choice, Satisfaction, and Success: A Theoretical Statement. *Journal of Counseling & Development*. 2002. Vol. 80, № 1. P. 48–56. DOI: <https://doi.org/10.1002/j.1556-6678.2002.tb00165.x>.
13. Holland J. L. *Making Vocational Choices: A Theory of Vocational Personalities and Work Environments*. 3rd ed. Odessa, FL : Psychological Assessment Resources, 1997. 303 p.
14. Lent R. W., Brown S. D., Hackett G. Toward a Unifying Social Cognitive Theory of Career and Academic Interest, Choice, and Performance. *Journal of Vocational Behavior*. 1994. Vol. 45, № 1. P. 79–122. DOI: <https://doi.org/10.1006/jvbe.1994.1027>.
15. Savickas M. L. Career Construction Theory and Practice. *Career Development and Counseling: Putting Theory and Research to Work* / ed. by S. D. Brown, R. W. Lent. 2nd ed. Hoboken, NJ : John Wiley & Sons, 2013. P. 147–183.
16. Super D. E. A Life-Span, Life-Space Approach to Career Development. *Journal of Vocational Behavior*. 1980. Vol. 16, № 3. P. 282–298. DOI: [https://doi.org/10.1016/0001-8791\(80\)90056-1](https://doi.org/10.1016/0001-8791(80)90056-1).

References

1. Hura, N. A. (2019). Zadovolenist karieroiu yak faktor kariernoho rozvytku ta sotsialno-profesiinoi mobilnosti [Career satisfaction as a factor of career development and socio-professional mobility]. *Orhanizatsiina psykholohiia. Ekonomichna psykholohiia – Organizational Psychology. Economic Psychology*, 2–3 (17), 35–47. <https://doi.org/10.31108/2.2019.3.17.4> [in Ukrainian].
2. Hutyria, M. O., Kononova, M. M. (2021). Chynnyky profesiinoi samoaktualizatsii maibutnikh psykholohiv u protsesi fakhovoi pidhotovky [Factors of professional self-actualization of future psychologists in the process of professional training]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia psykholohichni nauky – Lviv University Herald. Series Psychology*, 11, 56–62. <https://doi.org/10.30970/PS.2021.11.8> [in Ukrainian].
3. Ivanenko, B., Zelenko, O. (2023). Do pytannia pro zberezhenntia psykholohichnoho blahopoluchchia ta profesiinoi identychnosti suchasnoho psykholoha [On the issue of preserving the psychological well-being and professional identity

- of a modern psychologist]. *Grail of Science*, 33, 376–385. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.10.11.2023.62> [in Ukrainian].
4. Ivashchenko, A. I. (2020). *Profesiina refleksii yak mekhanizm samorozvytku maibutnikh psykholohiv* [Professional reflection as a mechanism of self-development of future psychologists]: dys. ... kand. psychol. nauk: 19.00.07. Natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni M. P. Drahomanova. Kyiv. 248 p. [in Ukrainian].
 5. Kaliuzhna, Yu. I., Kravchenko, O. D. (2022). Metodychnyi aspekt rozvytku kariernykh oriantatsii maibutnikh psykholohiv u konteksti yikh profesionalizatsii [Methodological aspect of the development of career orientations of future psychologists in the context of their professionalization]. *Psykholohiia i osobystist – Psychology and Personality*, 2 (22), 169–185. <https://doi.org/10.33989/2226-4078.2022.2.265495> [in Ukrainian].
 6. Karamushka, L. M., Karamushka, T. V. (2019). Trenynhova prohrama «Profesiina kariera ta psykholohichne zdorovia osvithnoho personalu» [Training program “Professional career and psychological health of educational staff”]. *Orhanizatsiina psykholohiia. Ekonomichna psykholohiia – Organizational Psychology. Economic Psychology*, 4 (18), 36–45. <https://doi.org/10.31108/2.2019.4.18.5> [in Ukrainian].
 7. Kokun, O. M. (2012). *Psykholohiia profesiinoho stanovlennia suchasnoho fakhivtsia* [Psychology of professional formation of a modern specialist]: monohrafiia. Kyiv : DP “Inform.-analit. ahentstvo”. 200 p. [in Ukrainian].
 8. Kredentser, O. V. (2023). Vplyv profesiinoi samoefektyvnosti osvithnoho personalu na yoho subiektyvne blahopoluchchia v umovakh viiny [The impact of professional self-efficacy of educational staff on their subjective well-being in conditions of war]. *Kyivskiy zhurnal suchasnoi psykholohii ta psykhoterapii – Kyiv Journal of Modern Psychology and Psychotherapy*, 5 (1), 45–54. <https://doi.org/10.48020/mppj.2023.01.05> [in Ukrainian].
 9. Nezhynska, O. O., Khilko, S. O. (2025). Psykholohichni resursy maibutnikh fakhivtsiv yak osnova rozvytku konkurentozdatnoi osobystosti [Psychological resources of future specialists as a basis for the development of a competitive personality]. *Habitus*, 71, 195–200. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2025.71.35> [in Ukrainian].
 10. Osodlo, V., Serdiuk, L., Kurbatova, A. (2022). Osoblyvosti profesiinoho stanovlennia studentiv-psykholohiv [Features of the professional formation of student psychologists]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy – Bulletin of the National Defence University of Ukraine*, 69 (5), 126–134. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2022-69-5-126-134> [in Ukrainian].
 11. Stoliarova, O., Safin, O., Dikhtiarenko, S., Rabodzei, T. (2022). Motyvatsiina hotovnist здобувачів вищої освіти до майбутньої професії психолога [Motivational readiness of higher education students for the future profession of a psychologist]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy – Bulletin of the National Defence University of Ukraine*, 64 (6), 105–109. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2021-64-6-105-109> [in Ukrainian].
 12. Brown, D. (2002). The Role of Work and Cultural Values in Occupational Choice, Satisfaction, and Success: A Theoretical Statement. *Journal of Counseling & Development*, 80 (1), 48–56. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6678.2002.tb00165.x> [in English].
 13. Holland, J. L. (1997). Making Vocational Choices: A Theory of Vocational Personalities and Work Environments (3rd ed.). Psychological Assessment Resources [in English].
 14. Lent, R. W., Brown, S. D., Hackett, G. (1994). Toward a Unifying Social Cognitive Theory of Career and Academic Interest, Choice, and Performance. *Journal of Vocational Behavior*, 45 (1), 79–122. <https://doi.org/10.1006/jvbe.1994.1027> [in English].
 15. Savickas, M. L. (2013). Career Construction Theory and Practice. In S. D. Brown, R. W. Lent (Eds.), *Career Development and Counseling: Putting Theory and Research to Work* (2nd ed., pp. 147–183). John Wiley & Sons [in English].
 16. Super, D. E. (1980). A Life-Span, Life-Space Approach to Career Development. *Journal of Vocational Behavior*, 16 (3), 282–298. [https://doi.org/10.1016/0001-8791\(80\)90056-1](https://doi.org/10.1016/0001-8791(80)90056-1) [in English].

Дата першого надходження статті до видання: 25.07.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 18.08.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 14.10.2026